Hemingway nič nevie

Artur Droň

Artur Droň

Hemingway nič nevie

kniha svedectiev

UKRAINIAN BOOK INSTITUTE

This book has been published with the support of the Translate Ukraine Translation Program.

Táto kniha bola vydaná s podporou programu Translate Ukraine Translation Program.

© Text: Artur Droň, 2025
© Preklad: Ondrej Hubinský, 2026
© Slovenské vydanie: Vydavateľstvo DAJAMA, Bratislava 2026

ISBN 78-80-8136-205-7

Predĺžená expozičná terapia je špeciálny druh kognitívno-behaviorálnej terapie, ktorá učí postupne sa priblížiť k spomienkam, pocitom a situáciám súvisiacim s traumou. (…)
Táto metóda sa pri liečbe PTSD dôrazne odporúča.

Zo stránky Americkej asociácie psychoterapeutov

Do detailov dookola rozprávaš jeden a ten istý príbeh, zakaždým si na niečo spomenieš a niečo pridáš. Nie je to príjemné, ale takto mozog spracúva spomienky. Prenáša ich z traumatickej pamäti do biografickej. Potom toľko nebolia.

Keša

Ako sa tento príbeh líši od predchádzajúceho?
V tom je kľúč.

Môj psychoterapeut

Prvé rozprávanie

Všetci ho máme radi. Oleksandr Kobernyk, s volacím znakom Doktor, vo Ľvive zasvätil do taktickej medicíny azda celý prápor a na Donbase ukázal, ako vedomosti uviesť do praxe. Občas bol zlým, ale zato hrdinským príkladom, – počas bombardovania chodieval k raneným, čím ohrozoval jediného medika v rote.

Zakopávali sme sa a utekali pred ruskými[1] delami a tankmi. Kacapi[2] útočili a utekali pred našimi chlapmi. Doktor ráno chodieval po zákopoch, rozdával nám „vitamíny ako pre športovcov" a na obed, keď rusi ostreľovali vetrolam, zachraňoval životy.

Dvadsiateho októbra 2022 som dostal prvú kontúziu. Schytali sme to od tanku, do zákopu lietali črepiny a úlomky zo stromov. S Kolom sme sa pritisli k zemi, počúvali hvízdanie nad hlavami a dúfali, že nezomrieme.

Keď ostreľovanie utíchlo, posadil som sa na debnu v zákope. Vzápätí som si však povedal, že lepšie bude ľahnúť si, a vrátil som sa do pôvodnej polohy. Vtedy sme začuli ešte jeden výbuch a rovno ponad debnu preletela veľká črepina.

Tank pálil a mňa čoraz väčšmi ohlušovalo. On páli a mňa ohlušuje.

Výbuch. Zvoní mi v ušiach a nastupuje bolesť hlavy.

Výbuch. Zvonenie a bolesť silnejú.

Výbuch. Do zákopu letia črepiny, kričím od bolesti hlavy, ale nepočujem sa.

---

1 V texte sa vlastné podstatné mená späté s Ruskom píšu s malým písmenom na začiatku. Od roku 2022 sa tento štýl písania stal aj v ukrajinskom verejnom priestore normou (pozn. prekl.).

2 Hanlivé pomenovanie Rusov (pozn. prekl.).

Výbuch. Výbuch. Výbuch.

Ostreľovanie po chvíli utíchlo. V hlave mi desne dunelo, svet sa točil, všetko zvonilo, napínalo ma na vracanie. Kola sa mi vlnil pred očami, čosi hovoril, ale nepočul som ho.

Neskôr sa mi sluch trochu vrátil a už som dokázal rozoznať druhove slová. Vtom sa z vysielačky ozval hlas veliteľa pozície.

„Kojot, tu Havran. Máme niekoľko ranených a troch padlých. Opakujem, traja padlí."

Vedel som, že Doktor okamžite pomáha raneným a musím ísť za ním. Vyliezol som zo zákopu a tackal sa popri vetrolame. Chlapi zo susedných zákopov mi niečo vraveli, ale nič som nepočul. Svet sa točil, napínalo ma na vracanie, všetko dunelo. Zašiel som do polovice vetrolamu a zbadal Havrana, veliteľa pozície. Doložil som mu, že mám kontúziu a potrebujem nájsť Doktora.

„Doktor už nie je," povedal veliteľ. „Zomrel."

Myslím, že som na odpoveď niečo zakričal. Niečo som sa ho opýtal, nechápal som.

„Doktor, Orol a Somrák," povedal Havran.

Neevakuovali ma spolu s ranenými. Ich odpravili do dediny, ale ja som musel počkať na výmenu a pozíciu som opustil až so Samom. Prišiel za nami o niekoľko hodín. Museli sme evakuovať telá padlých. Bola prestávka medzi ostreľovaniami, všetci sa ponáhľali, všade bol zmätok, rozdelili sme sa akosi nerovnomerne. Prvá štvorica chlapov evakuovala Orla a nám štyrom ostalo evakuovať ďalších dvoch druhov.

Doktor bol maličký. Pamätám sa, že vyzeral drobný a akoby uplakaný. A pamätám si teplo. A nohy vlečúce sa po zemi, keď sa šmýkal zo spacáku – nosidlá sme nemali. Kobernyk mal na sebe fasované letné Talany[3] malého rozmeru a spomedzi topánok a nohavíc mu vykúkala holá koža. Dobre som si zapamätal jeho chlpy na nohách. Aj na rukách Somráka, druhého vojaka, ktorého sme vynášali. Hlavu mal zakrytú, ale spoznal by som ho podľa rúk. Veľké široké dlane, úzke zápästia a dlhé špinavé

3 Továreň Talan je ukrajinský výrobca odolných, najmä vojenských topánok.

nechty. Doktorove nohy a Somrákove ruky. A Orlova brada. Ťahal som zo zákopu Orlovo telo, ležal horeznačky. Keď som ho zodvihol, zbadal som mladú tvár so šedivou bradou.

Niesli sme chlapov, krútilo sa mi v hlave, v ušiach húdlo, bolesť pulzovala a na tvári zasychali slzy. Keď prišla pomoc, už bolo lepšie.

Keď sme prišli ku „krížikom“ – miestu, kam prichádzajú autá, – začalo sa zmrákať. Kým sme sa dostali domov, úplne sa zotmelo. Doma nás už privítali druhovia.

Vtedy som si prvýkrát po štyroch mesiacoch zapálil.

Kobernykova rodina sa o jeho smrti dozvedela hneď na druhý deň. Mňa naďalej všetko bolelo a takmer som nepočul. Bolo chladno a fúkal vietor. Vyšiel som na dvor, zašiel za roh a dlho plakal.

I.

Boh v zákopoch

Remarque nás všetkých oklamal. Napísal, že ateisti v zákopoch neexistujú. Je to známy výrok, ale v skutočnosti totálna blbosť. Svojho obľúbeného ateistu som stretol práve v zákope.

Vykopali sme si dieru, posadili sa dnu a pomedzi ostreľovania sme sa o kadečom rozprávali. V istej chvíli som mu povedal, ako veľmi mám rád Boha, a on mne, ako veľmi v Boha neverí. Rozprávali sme sa, ako sa dá rozprávať len vo vlastnoručne vykopanej jame pomedzi ostreľovania.

Povedal mi: „Keď sa ocitnem na hrane života a smrti, zamyslím sa, či Boh existuje. Ak ho uvidím, uverím, a ak nie, tak mnou už nič nepohne." Turista. Taký bol volací znak môjho obľúbeného ateistu. Turistu mám rád. Vtedy uzavrel dohodu.

V ten istý mesiac ho v prestrelke ranili do hrude. S guľkou v pľúcach ležal v ruskom zákope, v sektore, z ktorého odišli aj naši, aj nepriateľ. Vtedy sa ocitol na hrane života a smrti.

S chlapmi sme boli na pozícii v susednom vetrolame a cez vysielačku sme počuli priebeh boja. Postupne sa z vysielačky ozýval už praskot slabého Turistovho hlasu. Vravel, že bolesť je neznesiteľná, prosil, aby sme ho odtiaľ dostali. Vravel, že stráca vedomie a čoskoro odpadne.

Modlil som sa, aby prežil. A nielen ja, niekto z druhov potom vravel, že sa tiež obrátil k Bohu. Najkrajšou modlitbou by však pre nás bolo vybehnúť za Turistom, vrhnúť sa do vetrolamu a odtiahnuť ho odtiaľ. Len čo sme dostali povolenie, vybehli sme.

O niekoľko mesiacov, keď sa už Turista vrátil z liečenia a rehabilitácie, spomenuli sme si na tú našu debatu v zákope.

„Videl si tam niečo?“ spýtal som sa. „Na hrane života a smrti?“

„Kdeže,“ povie na to Turista, „presne, ako som vravel. Žiadneho Boha som nevidel, takže v neho naisto nikdy ani neuverím.“

To je všetko, čo treba vedieť o otázke viery a neviery. Tá istá situácia bola pre mňa čistým dôkazom existencie Boha a pre môjho priateľa poslednou bodkou v jeho neviere. Lenže nejde o to, či Boh existuje, alebo nie, ide o nás.

Keď som sa rozhodol písať o Bohu vo vojne (vlastne o Bohu kdekoľvek), pochopil som, že ani tak nezáleží na tom, čo a ako napíšem, ako skôr na tom, kto to potom bude čítať a počuť. Pretože to, čo je pre niekoho dôkazom Boha, môže byť pre iného jeho popretím.

Kto je vlastne Boh? Ten, Kto vždy je. Keď my, kresťania, vravíme, že Boh v istom momente stvoril svet, máme na mysli, že Boh stvoril aj ten moment. Jeho vlastná existencia si nevyžadovala čas, nebola ním obmedzená. On bol tým najsilnejším impulzom, veľkým treskom, ktorý odštartoval plynutie času. Otázka, kto teda stvoril Boha, nemá zmysel, pretože aj význam „stvorenia“ stvoril Boh. Pred ním nebolo ani „pred“, ani „po“.

Stvoril všetko možné a koncom týždňa – človeka. Korunu tvorstva, ako sa píše v Biblii. Poslednú misiu, ako sa hovorí v armáde. Druhý výraz je, podľa mňa, niekedy veľavravnejší, pretože sa môže zdať, že Boh nás stvoril, a tým dokončil svoju misiu, pričom nás nechal samých bez prípravy a bojových skúseností.

Napokon, človek je najlepším dôkazom Božej existencie, jeho najzreteľnejšou stopou. Anatomicky sme takí komplexní. Takí detailní. Vôbec nie náhodní. Zaujímavejší ako akákoľvek iná hmota. Zároveň však v sebe nosíme nespočetné množstvo vecí, ktoré presahujú hranice fyzického. A práve to je v nás tým najväčším kúskom Boha.

Človek dokáže milovať, nenávidieť, pamätať, dojať sa, smútiť za minulosťou, obávať sa budúcnosti, žaliť v prítomnom

okamihu, radovať sa bez príčiny, túžiť po tom, čo nikdy nevidel, myslieť a plánovať, analyzovať a vyvodzovať závery, spievať, kričať a šepkať, chystať prekvapenia, vyznávať lásku. Ale aj cítiť nostalgiu, žiarlivosť, hrdosť na deti, lenivosť pri práci, nadšenie, morálne vyčerpanie, obavy o iných, súcit, obdiv. Rovnako ako Prvý Stvoriteľ, aj človek dokáže tvoriť. Rockovú hudbu, obrazy so slnečnicami, texty o ateizme, filmy s Cillianom Murphym, plagáty koncertov, poriadok z chaosu, nových ľudí. Vnútri človeka sa skrývajú spomienky na prežité, sny o budúcnosti, túžba po niekom, nenávisť k vinníkom, odvaha chrániť slabších, láska, čo hory prenáša, chuť obľúbenej zmrzliny a pach potu po futbale, nutkanie kýchnuť, keď sa díva do slnka, umenie snívať, pocit nadväznosti generácií. A neha.

A to všetko sa po dopade granátu rozmetá na kusy – ruky, nohy, vnútornosti sa rozletia na všetky strany.

Tlaková vlna vytrhne z tela všetky spomienky a sny. Schopnosť cítiť vône a chute vyprchá z bezvládneho tela po zásahu ostreľovača do hlavy. Keď črepiny prevŕtajú pečeň, všetky zručnosti a záľuby, všetky lásky naposledy vydýchnu. Celá táto zbierka Božích vlastností zatiahne turniket na nohe, ktorú potom odrežú nad kolenom. Koruna tvorstva po mučení v zajatí prechádza dlhou psychologickou rehabilitáciou. Alebo sa po tom, čo videla, znovu učí rozprávať. Alebo sa pozerá na rakvu so zavraždeným synom. Alebo leží na rakve so zavraždeným synom.

Kde je potom Božia múdrosť a dokonalosť? Kde je Jeho láska k nám, ktorá tu bola ešte pred naším stvorením? Kde je ten Večný a Vševediaci? Kde je ten Milosrdný? Ak je Boh stelesnením najvyššej múdrosti a lásky, prečo dopustil vojnu? Naozaj je mu jedno, že trpíme? Len sa prizerá?

Boh nás stvoril príliš podobných sebe. Dal nám to najdôležitejšie a najnebezpečnejšie. Slobodu voľby. Možnosť nezvoliť si Jeho. A tú dal každému, bez rozdielu. Neberie nám ju.

My, kresťania, veríme aj v to, že zlo nie je výtvor. Rovnako ako tma nie je prítomnosťou niečoho, ale absenciou. Zlo je

absencia Boha. Deje sa vtedy, keď si človek nevyberie Boha, keď sa ho zriekne.

Neovláda nás ako bábky. Nevedie každý náš krok, nehrá sa s nami ako s legom alebo vojačikmi. To my zakaždým máme na výber.

Obviniť z vojen Boha je pohodlné a jednoduché, predsa On je spomedzi nás ten najvyšší. Nebol to však Boh, kto viedol tanky do Severnej Saltivky v Charkive. Nebol to Boh, kto vystrelil Turistovi do hrude guľku. Nebol to Boh, kto zbombardoval stovky chrámov na východe Ukrajiny. Nebol to Boh, kto zničil Bachmut a Mariupol.

Spravili to ľudia. Je ich asi 143 miliónov, rusi. To oni sa rozhodli vyhladiť Ukrajincov. Prekročili hranice Ukrajiny s vojenskou technikou. Zabíjajú našich ľudí, ničia naše domy. Všetky vojny začínajú a vedú ľudia. Túto vojnu – rusi.

Nie je to Božia skúška ani test zrelosti národa, ani čokoľvek, čo sa zvykne hovoriť. Je to zločin proti životu, prírode, človeku a samotnému Bohu. Dôsledok niečej voľby zabíjať a lúpiť. Vojna je opakom Boha.

Kde je teda On, keď sa nám dejú také hrôzy?

S nami. Uprostred nich. V domoch na Saltivke. V Turistovi. Boh je v ranených, mučených, znásilnených a traumatizovaných. V prenasledovaných, v nezvestných, v zajatých. V každom nevinnom zabitom, popravenom, zastrelenom. V tých, čo padli na bojiskách. Vo všetkých, ktorí spravili najťažšie rozhodnutie našich čias: neutiecť pred hrôzou, neschovať sa, nevzdať sa a nezmiznúť. Ale ochraňovať život.

Napríklad ako ukrajinský študent: užíva si mladosť, cestuje stopom a ešte niekoľko rokov sa naňho nevzťahuje mobilizácia, no predsa vezme zbraň a volací znak Turista[1] a zalezie do donbaského zákopu, pretože vie, že tak je to správne. A to je najvyšší a najlepší dôkaz Boha v človeku. Hoci v neho neuveril

1 Turista si prešiel od pechoty k leteckej rozviedke a pilotovi FPV dronu, až sa nakoniec nechal preradiť k Tretej samostatnej útočnej brigáde. Teraz nás naďalej bráni. Priateľu, nech ťa Boh, v ktorého neveríš, ochraňuje!